

## ПОЄДНУВАНІСТЬ ЛІНІЙ В ОРЛОВСЬКІЙ РИСИСТІЙ ПОРОДІ КОНЕЙ

Н.О. Ларіна\*

Інститут тваринництва УААН

*У статті представлено результати оцінки різних варіантів підбору і вивчені селекційні показники їх застосування. Виявлено істотний вплив деяких кросів ліній на жвавність і проміри коней. Пропонується ширше використовувати вдалі поєднання для покращення поголів'я орловських рисаків.*

### **коні, лінії, підбір, кроси, жвавність, проміри, індекси будови тіла**

Дослідження літературних даних показали, що основним методом удосконалення орловської рисистої породи є розведення за лініями з використанням різних варіантів підбору, що, на думку окремих авторів [1-3], мають свої переваги і недоліки.

Оскільки нині у всій породі й в українській популяції орловських рисаків провідне місце за чисельністю поголів'я і племінною цінністю займають лінії Пілота, Піона, Барчука, Ісполнительного й Проліва, нами поставлена мета вивчити ефективність поєднання цих ліній між собою в кінних заводах України, а також поєднання молодих ліній зі старими лініями орловської рисистої породи: Отбоя, Улова, Ветра й Воїна.

**Матеріали та методи досліджень.** Дослідження проводили у лабораторії конярства ІТ УААН. Об'єктом досліджень стала популяція орловської рисистої породи коней в Україні. Матеріалом для досліджень були дані первинного зоотехнічного обліку: картки племінних жеребців і кобил (форми № 1-к і № 2-к), каталоги жеребців-плідників орловської рисистої породи, з яких були вибрані фенотипічні селекційні показники: жвавність коней на дистанції 1600 м, проміри та індекси будови тіла.

Для проведення досліджень за даними зоотехнічного обліку відбирали представників виробничого складу суб'єктів племінної справи і розподіляли на групи за лінійною належністю їх батьків. З метою визначення кращих та гірших лінійних поєднань було проведено оцінку кожного варіанту підбору за основними селекційними ознаками з подальшим порівнянням із рештою лінійних поєднань.

У роботі були використані родоводи племінних коней, які продукують у кінних заводах і племконефермах України. При виконанні досліджень була вивчена генеалогія популяції. Комплексну оцінку здійснювали щодо племінних якостей і селекційних ознак тварин, які належать до різних генеалогічних структурних одиниць. Аналізували ефективність використання міжлінійних поєднань за різними схемами

---

\* Науковий керівник - доктор с.-г. наук, професор Д.А. Волков

розведення. Математичне опрацювання результатів досліджень проводили за методами математичної статистики й біометрії з використанням програмного пакету "BIOM" для ПЕОМ.

**Результати досліджень.** Нами розглянуті та вивчені родоводи 250 коней, з яких 25 голів (10 %) отримані в результаті внутрілінійного розведення, і 225 голів (90 %) - методом кросів. По конях враховані робото-здатність, проміри й індекси будови тіла.

Детальний розгляд різних варіантів підбору показав (табл. 1), що більш високою жвавистю відрізняються коні кросів ліній Ветер × Воїн, Піон × Пролів і Піон × Ветер, від 2.11,0 до 2.12,5 хв,с на дистанції 1600 м. Кроси ліній Піон × Барчук, Пролів × Піон й Пролів × Ветер навпаки мають найнижчу жвависть, від 2.19,2 до 2.20,1 хв,с. Середня жвависть за всіма кросами ліній дорівнює 2.15,0 хв,с.

Слід також зазначити, що «тихі» коні кросу ліній Піон × Барчук відрізняються невеликою висотою в холці, обхватами грудей та п'ястка (відповідно 158,5 см; 182,2 см і 19,63 см). За косою довжиною та індексами будови тіла спостерігаються протилежна ситуація: підвищення косої довжини тулуба до 165,5 см приводить до збільшення показника індексу формату до 102,8 % у кросі ліній Отбой × Ветер. Теж саме спостерігається і у представників кросу ліній Воїн × Отбой.

За обхватом п'ястка (20,88 см), лідирують коні кросу ліній Пілот × Ветер, перед ним трішки поступаються тільки представники кросів Пілот × Отбой і Піон × Пілот, у всіх інших поєднаннях обхват п'ястка коней становить від 20,41 см й нижчий.

Розгляд індексів будови тіла показав, що коні кросів ліній Отбой × Ветер, Пролів × Піон і Воїн × Отбой за індексом формату істотно перевершують решту кросів (від 102,8 % до 102,3 %). Не набагато їм поступаються тільки коні від поєднань ліній Пілот × Барчук, Пілот × Піон та Барчук × Улов. І навпаки, представники кросів ліній Ветер × Воїн, Ветер × Пролів, Ветер × Отбой та Ветер × Барчук мають найнижчий показник індексу формату тіла у межах від 100,1 % до 101,0 %.

За індексом масивності лідирують коні лінійних поєднань Пілот × Пілот, Воїн × Отбой і Барчук × Улов (від 118,8 до 116,6 %), найменшою масивністю відрізняються кроси ліній Пролів × Піон, Піон × Пілот та Барчук × Пілот (112,9 % до 113,4 %). Найбільшим індексом костистості відрізняються представники поєднань ліній Піон × Ветер, Пілот × Ветер, Піон × Пілот, Пілот × Пілот, Ветер × Пілот й Воїн × Отбой (12,7 %), вони перевершують коней всіх інших поєднань за цим показником на 0,1–0,4 %.

Таким чином, найбільш вдалі поєднання за основними селекційними ознаками отримані при підборах маток ліній Ветра, Отбою, Проліва, Улова й Пілота до жеребців відповідно лінії Піона, Пілота, Барчука, Отбою й Воїна. Однак кроси ліній Піон × Барчук, Барчук × Пілот, Отбой × Пілот

### 1. Основні селекційні показники коней орловської рисистої породи ( $M \pm m$ )

| Кроси ліній     | n  | Жвавість<br>хв, сек | Проміри, см       |                 |           |           | Індекси, % |                 |                  |
|-----------------|----|---------------------|-------------------|-----------------|-----------|-----------|------------|-----------------|------------------|
|                 |    |                     | висота в<br>холці | коса<br>довжина | Обхват    |           | формату    | масив-<br>ності | костис-<br>тості |
|                 |    |                     |                   |                 | грудей    | п'ястка   |            |                 |                  |
| Ветер × Отбой   | 22 | 2.13,5±1,1          | 160,7±0,8         | 162,3±0,7       | 184,4±0,9 | 20,21±0,1 | 101,0±0,2  | 114,8±0,5       | 12,6±0,1         |
| Отбой × Ветер   | 13 | 2.14,9±1,0          | 160,9±1,2         | 165,5±1,0       | 185,7±1,7 | 19,92±0,3 | 102,8±0,4  | 115,4±1,1       | 12,4±0,1         |
| Піон × Ветер    | 19 | 2.11,1±1,1          | 159,9±0,6         | 162,5±0,9       | 183,2±1,6 | 20,27±0,2 | 101,6±0,3  | 114,6±0,9       | 12,7±0,1         |
| Отбой × Барчук  | 19 | 2.13,0±1,2          | 159,8±0,7         | 163,0±0,8       | 184,8±1,6 | 20,11±0,2 | 102,0±0,3  | 115,6±0,7       | 12,6±0,1         |
| Барчук × Отбой  | 18 | 2.14,4±1,0          | 161,0±0,7         | 163,6±0,8       | 186,2±1,3 | 20,33±0,1 | 101,6±0,3  | 115,7±0,7       | 12,6±0,1         |
| Пілот × Отбой   | 18 | 2.14,6±1,9          | 161,7±0,8         | 164,0±1,1       | 185,5±1,5 | 20,43±0,2 | 101,4±0,5  | 115,1±0,8       | 12,6±0,1         |
| Отбой × Пілот   | 7  | 2.13,9±3,2          | 158,3±0,5         | 161,1±0,9       | 182,6±1,8 | 19,57±0,1 | 101,8±0,7  | 115,4±1,2       | 12,4±0,1         |
| Ветер × Барчук  | 18 | 2.18,2±2,7          | 162,4±1,2         | 164,1±1,1       | 186,0±1,1 | 20,00±0,1 | 101,0±0,4  | 114,6±0,7       | 12,3±0,1         |
| Барчук × Ветер  | 15 | 2.15,7±2,2          | 161,7±0,8         | 164,7±1,0       | 186,7±1,0 | 20,10±0,2 | 101,9±0,5  | 115,4±0,5       | 12,5±0,1         |
| Піон × Пролів   | 16 | 2.11,0±1,4          | 160,7±0,9         | 162,8±1,0       | 183,5±1,4 | 20,30±0,1 | 101,3±0,6  | 113,5±1,2       | 12,6±0,1         |
| Пролів × Піон   | 9  | 2.19,4±8,9          | 160,6±1,3         | 164,3±1,5       | 181,2±2,1 | 20,17±0,1 | 102,4±0,4  | 112,9±1,1       | 12,6±0,1         |
| Пілот × Барчук  | 16 | 2.15,6±1,9          | 160,8±0,8         | 164,1±1,2       | 185,8±1,4 | 20,33±0,1 | 102,1±0,8  | 115,6±0,8       | 12,6±0,1         |
| Барчук × Пілот  | 8  | 2.15,6±3,3          | 158,1±1,2         | 161,1±1,4       | 179,2±2,0 | 19,72±0,2 | 101,9±0,7  | 113,4±0,9       | 12,5±0,1         |
| Піон × Барчук   | 16 | 2.19,2±2,5          | 158,5±0,6         | 161,6±1,1       | 182,2±1,2 | 19,63±0,1 | 102,0±0,6  | 115,0±0,8       | 12,4±0,1         |
| Пілот × Ветер   | 13 | 2.13,0±2,6          | 161,0±1,0         | 163,5±1,2       | 184,9±1,9 | 20,44±0,2 | 101,5±0,4  | 114,9±1,1       | 12,7±0,1         |
| Ветер × Пілот   | 7  | 2.15,1±2,3          | 158,6±1,0         | 161,3±0,9       | 184,4±1,7 | 20,21±0,3 | 101,7±0,3  | 116,3±0,7       | 12,7±0,2         |
| Пілот × Піон    | 9  | 2.16,8±3,6          | 160,4±0,9         | 163,8±0,8       | 185,6±1,7 | 20,07±0,1 | 102,1±0,7  | 115,7±0,8       | 12,5±0,1         |
| Піон × Пілот    | 8  | 2.14,7±4,0          | 161,3±1,4         | 163,4±1,4       | 182,8±2,4 | 20,42±0,2 | 101,4±0,3  | 113,4±1,3       | 12,7±0,1         |
| Барчук × Улов   | 9  | 2.18,3±3,0          | 161,1±1,0         | 164,4±1,0       | 187,9±1,9 | 20,21±0,2 | 102,1±0,3  | 116,6±1,4       | 12,5±0,1         |
| Пролів × Ветер  | 9  | 2.20,1±4,2          | 161,6±1,5         | 164,1±1,7       | 186,0±2,5 | 20,28±0,2 | 101,6±0,5  | 115,1±1,3       | 12,6±0,1         |
| Ветер × Пролів  | 7  | 2.13,8±1,6          | 161,3±1,7         | 162,5±1,5       | 185,5±1,2 | 19,75±0,2 | 100,7±0,9  | 115,0±0,8       | 12,4±0,1         |
| Ветер × Воїн    | 8  | 2.12,5±1,8          | 160,0±1,0         | 160,1±1,6       | 184,3±1,9 | 20,13±0,2 | 100,1±0,7  | 115,2±1,0       | 12,6±0,1         |
| Пілот × Пілот   | 8  | 2.16,2±2,2          | 161,3±1,1         | 163,8±1,0       | 191,5±2,3 | 20,41±0,3 | 101,6±0,6  | 118,8±1,4       | 12,7±0,1         |
| Барчук × Барчук | 7  | 2.13,6±2,2          | 161,6±1,1         | 164,3±0,8       | 186,7±2,5 | 20,21±0,3 | 101,7±0,6  | 115,6±1,2       | 12,5±0,2         |
| Воїн × Отбой    | 7  | 2.15,7±1,7          | 161,0±1,2         | 164,8±1,9       | 189,6±3,3 | 20,38±0,3 | 102,3±0,4  | 117,7±1,3       | 12,7±0,1         |

виявилися менш ефективними. У зв'язку з цим при плануванні племінної роботи варто уникати зазначених небажаних міжлінійних кросів.

#### **Висновки:**

1. Дослідженнями визначено, що значну перевагу мають лінійні поєднання Пілот × Пілот, Воїн × Отбой та Пілот × Отбой. Вони істотно перевищують решту за роботоздатністю й промірами. Інтенсивне використання найбільш вдалих поєднань дасть змогу значно покращити українську популяцію орловських рисаків.

2. Аналіз роботи з лініями свідчить, що основним методом, за допомогою якого отримана більша частка жвавих рисаків, був метод кросу (90 %) достатньо консолідованих різнорідних ліній.

3. З метою удосконалення популяції орловської рисистої породи та комплектування виробничого складу високоякісним племінним матеріалом племінним господарствам необхідно у селекції більш широко використовувати кобил ліній Ветра, Отбоя, Проліва, Улова й Пілота при підборі до жеребців відповідно ліній Піона, Пілота, Барчука, Отбоя і Воїна.

#### **Бібліографічний список**

1. Иванова О.А. Методы племенной работы при разведении по линиям //Коневодство и конный спорт. -1966. -№ 5. - С. 10-14.

2. Филиппов С. Некоторые вопросы разведения по линиям //Коневодство и конный спорт. -1971. -№ 3. - С.11-12.

3. Пэрн Э., Рождественская Г. Теория и практика разведения по линиям //Коневодство и конный спорт. -1974. -№ 7. - С.4-7.

#### **СОЧЕТАЕМОСТЬ ЛИНИЙ В ОРЛОВСКОЙ РЫСИСТОЙ ПОРОДЕ ЛОШАДЕЙ**

Н.О.Ларина, Институт животноводства УААН

*В статье представлены результаты оценки различных вариантов подбора и изучены селекционируемые показатели их применения. Выявлено значительное превосходство отдельных кроссов линий по резвости и промерам. Предлагается интенсивно использовать удачные сочетания линий для совершенствования поголовья орловских рысаков.*

#### **THE COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF ORLOV TROTTER BREED HORSES**

N.O.Larina, The institute of animal science, UAAS

*This article highlights the investigation results on the selection index application regarding the Orlov trotter breed horses. Interstrain crossing was proved to impact their briskness & conformation. The final crossing is proposed to implement for the Orlov trotter breed improvement.*